

Œeyh Muhammed el-Hazîn ve Hakkında Yazılmış Methiye ve Mersiyeler

Dr. Mehmet Nafih BAYDARMAN

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No. | General Publication Number: 1653

FCR Sertifika no. | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Kitabe Yayınları

Yayın No | Publication Number: 132

Kitap Adı: Şeyh Muhammed el-Hazîn ve Hakkında Yazılmış Methiye ve Mersiyeler
Book Title: Sheikh Muhammed al-Hazîn and the Eulogies and Elegies Written About Him

ISBN: 978-625-5654-03-8

DOI: doi.org/10.70458/fcr.9786255654038

Yazar | Author: Mehmet Nafih BAYDARMAN | orcid.org/0000-0002-3452-6612

Kurum | Institution: Diyanet İşleri Başkanlığı

ROR ID: ror.org/007x4cq57

Editör | Editor: Doç. Dr. Sedat AKAY | orcid.org/0000-0003-2210-7696

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book - Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 142

Yayın Tarihi | Publication Date: Ağustos | August 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: DSAH | Arap Edebiyatı: Tarih ve Eleştiri | Arabic literature: history and criticism

BISAC: LIT004170 | Edebiyat / Orta Doğu / Arapça | Literary Criticism / Middle Eastern / Arabic

THEMA: DSBH | Arap Edebiyatı ve Eleştirisi | Arabic literary studies: general

LC: PJ7553 | Arap Dili – Şiir – Eleştiri ve Yorum | Arabic language – Poetry – Criticism and interpretation

Atf Bilgisi | Cite as: Baydarman, Mehmet Nafih. *Şeyh Muhammed el-Hazîn ve Hakkında Yazılmış Methiye ve Mersiyeler*. Kitabe Yayınları, 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

Œeyh Muhammed el-Hazîn ve Hakkında Yazılmış Methiye ve Mersiyeler

Dr. Mehmet Nafih BAYDARMAN

Ankara 2025

Yazar Hakkında

Mehmet Nafih BAYDARMAN

1985 yılında Siirt'te doğmuştur. İlk, orta ve lise öğrenimini Siirt'te tamamlamış, ardından Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun olmuştur. Yüksek lisans eğitimini Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Din Psikolojisi alanında, "*Sosyal Medya Bağlılığının Ergenlerde Dini Tutum ve Davranışlarla İlişkisi*" başlıklı teziyle tamamlamıştır. Doktora eğitimini ise Siirt Üniversitesi Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı'nda "*Siirtli Şeyh Muhammed Kâzım'a Yazılmış Şiirlerin Arap Belâgatı Açısından İncelenmesi*" adlı teziyle tamamlamıştır.

Akademik eğitimlerinin yanı sıra, geleneksel medrese eğitimi de almış ve 2003 yılında icazet sahibi olmuştur. Askerlik görevini müteakip hafızlık eğitimini tamamlayarak 2009 yılında hafızlık belgesi almıştır. 2011 yılında Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde İmam-Hatip olarak göreve başlamış, 2014 yılında vaizliğe, 2022 yılında ise Siirt Uzman Vaizliği görevine atanmıştır.

About the Author

Mehmet Nafih BAYDARMAN

Was born in 1985 in Siirt, Turkey. He completed his primary, secondary, and high school education in Siirt and graduated from the Faculty of Theology at Fırat University. He earned his master's degree in the field of Psychology of Religion at the Institute of Social Sciences at Dicle University, with a thesis titled "*The Relationship Between Social Media Addiction and Religious Attitudes and Behaviors in Adolescents.*" He later completed his PhD at the Department of Basic Islamic Sciences at Siirt University with a dissertation entitled "*An Analysis of the Poems Written for Sheikh Muhammed Kâzım of Siirt in Terms of Arabic Rhetoric.*"

In addition to his academic studies, he received traditional *madrasah* education and was granted an *ijazah* (license to teach Islamic sciences) in 2003. After completing his military service, he pursued Qur'anic memorization (*hifz*) and received his certification in 2009. In 2011, he began working under the Presidency of Religious Affairs (Diyanet) as an Imam-Hatip in Siirt. He was appointed as a preacher (*vaiz*) in 2014 and promoted to Senior Preacher (*Uzman Vaiz*) in 2022.

Kitap Hakkında

Şeyh Muhammed el-Hazîn ve Hakkında Yazılmış Methiye ve Mersiyeler

Bu eser, Siirt'in önde gelen mutasavvıflarından biri olan Şeyh Muhammed el-Hazîn el-Fersâfi'nin hayatını, ilmî ve tasavvufî kişiliğini ve ona duyulan derin sevginin şiirsel yansımalarını konu edinmektedir. Şeyh el-Hazîn, sadece ilmî bir otorite değil, aynı zamanda gönüllerde yer etmiş bir irfan ve irşad önderi olarak Siirt halkı başta olmak üzere geniş bir coğrafyada manevi izler bırakmıştır.

Eserde, Şeyh el-Hazîn'in eğitim süreci, tasavvufî seyri ve hilâfetle görevlendirilme aşamaları ele alınmakta; özellikle Halidiyye tarikatına intisabı, Siirt'te kurmuş olduğu medrese aracılığıyla halk üzerindeki etkisi ile birlikte, Divanı'nda yer alan ilahî aşk, iman ve tasavvufî hakikat temalı şiirlerine dair bilgilere yer verilmektedir.

Kitabın ana bölümünde ise onun hakkında kaleme alınmış 22 şiir (15 methiye, 6 mersiye, 1 türbe şiiri) yer almaktadır. Bu şiirlerde Şeyh el-Hazîn; "kalplerin nur kaynağı", "gönüllerin sığınağı", "gavs-ı zaman", "ilahî sırlarla yoğrulmuş mürşid", "rahmet kapısı" ve "manevi güneş" gibi vasıflarla anılmakta; onun irfanı, edebî durumu ve kerametleri yüceltilmektedir.

Pek çok şairin Arapça, Kürtçe ve Farsça dillerinde yazdığı bu kaside; Şeyh el-Hazîn'in halk ve talebeleri nezdinde ne denli derin bir sevgiyle anıldığını göstermektedir.

Bu eser, hem bir mürşidin ilim ve irfanla yoğrulmuş yaşamını hem de Siirt'in zengin şiir ve tasavvuf geleneğini yansıtan kıymetli bir eserdir.

Anahtar kelimeler: Arap Dili; Kaside; Şeyh Muhammed el-Hazîn; Siirt; Siirt'te Şiir Kültürü

About the Book

Sheikh Muhammed al-Hazîn and the Eulogies and Elegies Written About Him

This work explores the life, scholarly and spiritual persona of Sheikh Muhammed al-Hazîn al-Farsâfi, one of the prominent Sufi figures of Siirt, along with the poetic expressions of deep affection shown toward him. Sheikh al-Hazîn was not only a scholarly authority but also a revered spiritual guide whose influence extended beyond Siirt, leaving lasting impressions across a wide region.

The study addresses Sheikh al-Hazîn's educational background, spiritual journey, and his appointment to the Sufi khalifah (succession). Special emphasis is placed on his affiliation with the Khalidiyya branch of the Naqshbandi order, his establishment of a medrese (Islamic school) in Siirt, and the impact he had on the local population. In addition, the work examines selected poems from his Diwân, which revolve around themes such as divine love, faith, and Sufi truths.

The core section of the book presents 22 poems written in his honor—15 eulogies (madih), 6 elegies (marsiyah), and 1 poem about his shrine. In these poems, Sheikh al-Hazîn is praised with titles such as *“light of the hearts,” “refuge of the souls,” “spiritual savior of the era,” “a guide infused with divine secrets,” “gate of mercy,”* and *“sun of spiritual illumination.”* His mystical insight, rhetorical eloquence, and miraculous virtues are extolled with deep reverence.

Written in Arabic, Kurdish, and Persian by various poets, these qasidas reflect the immense love and admiration felt for Sheikh al-Hazîn by both his disciples and the broader community.

This work is a valuable contribution that not only documents the life of a spiritually enlightened Sufi master, but also sheds light on the rich poetic and mystical heritage of Siirt.

Keywords: Arabic Language; Qasida; Sheikh Muhammed al-Hazîn; Siirt; Poetry Culture in Siirt

ÖN SÖZ

Şiir; kendine özgü söyleyişi, ritmi ve ahengiyle insan duygularını etkileyici bir şekilde ifade eden edebî türlerden biridir. Şiirler; sevgi, hüznün, övgü ve hiciv gibi duyguları estetik bir dille işleyerek bireylerin duygu dünyasını yansıtmakta ve toplumların sosyal ve kültürel gelişimini günümüze aktarmada önemli bir rol oynamaktadır.

Kökeni İslamiyet öncesi Cahiliye Dönemine kadar uzanan Arap şiirinde pek çok tema işlenmiştir. Bu bağlamda medih ve mersiye şiirleri ön plana çıkmış özellikle krallar, vezirler ve komutanlar için farklı nedenlerle birçok kaside yazılmıştır. İslâmî dönem ile birlikte başta Hz. Peygamber (s.a.v.) olmak üzere sultanlar, vezirler, kadılar, şeyhülislam, halifeler, edipler, alimler gibi yönetici ve ilmiye sınıfından meşhur şahsiyetler; cesaret, cömertlik, takva, basiret, adalet, kahramanlık gibi erdemlerle övülmüşler, vefatlarından sonra ise mersiyeyle anılmışlardır.

Bu kültürel geleneğin izleri, Anadolu'nun köklü şehirlerinden biri olan Siirt'te de güçlü bir şekilde hissedilmektedir. Arap edebiyatının izlerini taşıyan Siirt, geçmişten günümüze pek çok şair yetiştirmiştir. Siirtli şairler, Arap şiirinin temel unsurlarından kaside gibi nazım biçimlerini benimseyerek önemli şahsiyetlere methiyeler ve mersiye yazmışlardır. Bu önemli şahsiyetlerden biri de hakkında birçok şiir yazılmış olan Şeyh Muhammed el-Hazîn'dir.

Şeyh Muhammed el-Hazîn, ömrünü ilim, irşad ve eğitime adanmış, yetiştirdiği talebeler, kaleme aldığı eserler, gönülle dokunan sohbetleri ve manevi rehberliğiyle toplumda derin ve kalıcı izler bırakmıştır. Onun bu hizmetleri, sağlığında methiyelerle, vefatından ardından ise mersiyeyle anılmasına

ve bu edebî geleneğinin günümüze kadar taşınmasına vesile olmuştur.

Bu çalışma, şairler tarafından Şeyh Muhammed el-Hazîn hakkında nazmedilen şiirleri ele alarak, söz konusu şairlerin Şeyh Muhammed el-Hazîn'i hangi yönleriyle ele aldıklarını ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Mehmet Nafih BAYDARMAN
Siirt 2025

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ -----	9
GİRİŞ -----	13
Siirt Tarihine Genel Bir Bakış -----	13
Siirt'te Şiir Kültürü-----	18

BİRİNCİ BÖLÜM

ŞEYH MUHAMMED EL-HAZİN EL-FERSÂFÎ -----	23
1.1. Divanı-----	26

İKİNCİ BÖLÜM

ŞEYH MUHAMMED EL-HAZİN HAKKINDA YAZILMIŞ

METHİYE VE MERSİYELER -----	31
2.1. Şeyh Muhyiddin ve Kasideleri -----	31
2.1.1. Tahtı Gökte Olan Sultan -----	32
2.1.2. Ruhuma İşleyen Hüzün -----	34
2.1.3. Kalplerin Nuru, Gönüllerin Sığınağı -----	37
2.1.4. Methiye: Sırların ve Nurların Kaynağı el-Hazîn--	40
2.2. Molla Hasan Fehmi Efendi ve Kasideleri -----	46
2.2.1. İrfan Güneşinin Batışı -----	47
2.2.2. Cihada Davet ve Mürşid-i Kâmil Hazîn -----	51
2.2.3. Şeyhin Ateşiyle Yanan Gönül -----	53
2.2.4. Gönülleri Diriltten Güneş-----	56
2.3. Molla Mahmud ve Kasideleri-----	61
2.3.1. Ayrılık Ateşiyle Yanan Gönül -----	61
2.3.2. Tasavvufun Tacı Şeyh el-Hazîn-----	67
2.3.3. Şah-ı Firsaffî'ye Yakarış-----	74
2.3.4. Manevî Aşkın Lisanı-----	79
2.3.5. İrşadın Merkezinde Bir Mürşid -----	86
2.4. Molla Hâmid Efendi ve Methiyesi -----	92

2.4.1. Gönülleri Aydınlatan Yıldız -----	93
2.5. Molla İsameddin ve Kasideleri -----	95
2.5.1. Hidayet Güneşi Battı-----	96
2.5.2. Bir Mürşidin Ardından Hasret ve Gözyaşı -----	99
2.5.3. Mukatta' (Rubâîsi) -----	106
2.6. Molla İbrahim Nuvînî ve Kasideleri -----	107
2.6.1. Bir Vahdet Erinin Ardından -----	108
2.6.2. Tasavvufun Nur Kaynağı: Şeyh el Hazîn -----	115
2.6.3. Bir Mürşidin Sonsuzluğa Yolculuğu -----	121
2.7. Molla Abdurrahman ve Mersiyesi -----	126
2.7.1. Kerbelâ Yeniden Yaşandı-----	126
2.8. Molla Abdülhakîm ve Kasîdesi -----	132
2.8.1. Manevi Sığınak Şeyh Hazîn -----	132
SONUÇ -----	135
KAYNAKÇA -----	137
DİZİN -----	141